

תמצית מוסר

סיכום קצר וברור של דברי רבותינו בעלי המוסר

גליון 30 | תורה אור | תנא דבי אליהו | תמוז פ"ד

תמצית ספר תורה אור

לעתיד לבוא ישאל הקב"ה אם אנו זוכרים את התורה, וכמה בושא תהיה אם לא נדע סדר קדשים - הנה לעתיד לבוא יביא הקב"ה ספר תורה ויאמר שמי שעסק בה יבוא ויטול שכרו, ויבואו האומות ויטענו שבנו כרכים וגשרים בשביל ישראל שיעסקו בתורה, ויתפשו בזה שאין דבריהם אמת. וודאי אח"כ ישאל הקב"ה את ישראל אם הם זוכרים את התורה, ואם ימצא שהם זוכרים יתקיים כל העולם על ידם, ואם לא יחריש הקב"ה את הארץ, ועל זה אמר הכתוב "זכרו תורת משה עבדי וכו' חוקים ומשפטים" והיינו שציווה הכתוב לזכור לא רק את המשפטים שהם דיני הממונות, אלא גם את החוקים, ובכלל החוקים הם דיני הקרבנות, והקדימים הקב"ה למשפטים. ואם תהיה אפי' פרשה אחת שתגרע ידיעת ביאורה מישראל בשעה שישאלם ד', ג"כ ישיגו בושא וכלימה, וכ"ש אם יגרע ידיעת ענייני הקרבנות שמקיפות רוב ספר ויקרא וכמה פרשות בשמות במדבר ודברים. וא"כ בזמננו שחסרה הידיעה בחלק הזה מה נשיב על כך, וכמה צער יצטער ד' על שלא נדע להשיב, כאב המצטער שבנו לא יודע להשיב לשואליו, וגם זה עלבון גדול לתורה שחלק גדול ממנה לא נלמד כראוי, והקב"ה ודאי יתבע אותנו על זה לעתיד לבוא, וכדאיתא בחז"ל... בא מי שיש בידו הלכות, אומר לו בני תורת כהנים למה לא שנית, ומאיך כמה תגדל שמחתנו אם הקב"ה ישאל ואנו נדע להשיב. ומעלה נוספת יש בזה שכשיראה מה דרשו חז"ל מכל תיבה ואות, יראה הדר כבוד התורה, וכל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות. (פרק ו').

גודל הזריזות הנצרכת להשיג כל חלקי התורה כדי שיהיה מאושר לנצח - כתיב "כי לא דבר ריק הוא מכם, כי הוא חייכם" והיינו שהתורה היא עצם החיות של הנפש הישראלית, ובלעדה נחסר לנפש חיותה, ואמרו חז"ל שכל מי שאין בידו אור תורה אין אור תורה מחייהו, ואין הדבר בגדר עונש, אלא כך הוא בהכרח, כי המגרע מחלק התורה שצריך להשיג, הוא מגרע מחיות נפשו ושלימותה בעולם הנצח, וזהו מעוות שאינו יכול לתקון, וכמה צריך האדם להזהר מלבטל זמנו לריק, במקום לעסוק בחיות שלו בעולם הנצח, וכמו שבשביל ממון האדם מתייגע הרבה ומוכן לסכן עצמו ולעבור ארחות ימים, ק"ו לחיי הנצח כמה צריך לעמול ולייגע ולנדד שינה מעיניו, ולעסוק בעסקיו רק כדי ההכרח, והנה לפי זה כיון שתכלית שלימות וקדושת התורה היא בהכנס בקרבו כל חלקי התורה, ממילא צריך האדם לטרוח הרבה בהשגת סדר קדשים שהוא חלק

היותר גדול מחלקי התורה, ונוגע הרבה לעצם קדושת נפשו. והנה מדרגת האדם וקרבתו לקב"ה בעולם הנצח, תלויה במדרגת קדושת נפשו, כפי שנתקדשה בעולם הזה, ע"י התדבקותה בתורה ובמצוות, וקרבת ד' היא העידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא, ותענוג זה הוא תענוג נצחי, ואינו לפני קרוצי חומר אלא לפני רבובות מלאכי השרת ונשמות קדושות, וא"כ ודאי שכדאי לאדם לעמול הרבה כדי לזכות לאושר הנצחי הזה במדרגה גבוהה, ולכן הזהירה התורה על עמל התורה וקנינה, ועל החזרה על הלימוד עד שתהיה תורת ד' ערוכה ושמורה על פיו, כי בזה זוכה לקדש נפשו ולתת לה כבוד וגדולה ועידון לנצח. (פרק ז').

ביאור הפסוק "יקרה היא מפנינים וכו'" - כתיב במשלי "יקרה היא מפנינים וכל חפצין לא ישוו בה", ולכאורה יש להבין איך אפשר להשוות את התורה לדבר חומרי. ונראה לבאר כוונת הדוגמא בב' אופנים: א' כמו שפנינים הם יקרים מחמת מיעוט מציאותם בעולם, כך התורה שא"א להשיגה אלא בעולם הזה, שהוא קטן כגרגיר קטן כנגד הגלגלים וכ"ש כנגד העולמות העליונים, כמה היא יקרה מחמת חסרון מציאותה, ומזה נלמד חשיבות לימוד סדר קדשים מחמת מיעוט מציאות הלימוד הזה. ב' עוד יש לבאר שכמו שבפנינים אם הפנינה גדולה יותר ערכה עולה לאין שיעור הרבה יותר מההפרש בגודלה, כך בתורה כל תוספת דרגה היא תוספת מעלה עצומה בלא השוואה כלל לדרגה הראשונה, (וכדמצינו שמי ששנה פרקו מאה פעמים, נחשב "לא עבדו" כנגד השונה מאה ואחד פעמים), וממילא לימוד סדר קדשים שהוא חלק גדול מספר התורה, כמה תוספת מעלה יקנה מי שיהיה בקי בהלכותיו. (פרק ח').

הקב"ה יתפאר בישראל לעתיד לבוא כשהיו שלמים בתורתם ובמעשיהם, וחשיבות לימוד כל חלקי התורה - כתיב "ויאמר לי עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר", והיינו שהקב"ה מתפאר בישראל בצדקתם ובקדושת מעשיהם, והקב"ה משתוקק שימצא בישראל גדולי ועמלי תורה ואנשי מעשה, ומצפה שיעשו תשובה כדי שיגאל אותם, וכמה תגדל שמחתו כשימצאם בעת הגאולה כשהם יודעים את התורה כולה, ומי שיודע חלק מהתורה שעל ידו לא יהיו ישראל בבושה לעתיד לבוא, כמה גדולה זכותו, (וכדמצינו באלקנה שזיכה את ישראל לעלות לרגל, וזכה מחמת זה לבן שהכריע את ישראל לכף זכות), וככל שימעטו האנשים היודעים חלק אחד בתורה, יגדל שמם יותר, ובפרט בסדר קדשים שהוא חלק היותר גדול מחלקי התורה. והנה

אף שבעולם הזה אין ניכר כמה תורה הכניס בקרבו כל אחד ואחד (כדי שתהיה לאדם בחירה), מ"מ לעתיד לבוא כשרוח הטומאה תעבור מן הארץ, יהיה ניכר על כל אחד מדרגת נפשו והתורה שיש בו, ולפי ערך מדרגת התורה יאירו פני האדם, וכ"ש שמי שידע חלק בתורה שחבירו לא יודע שזה יהיה ניכר הרבה, וחבירו יתבייש מזה, וכ"ש אם היה יכול גם הוא להשיג חלק זה בתורה, כמה יגדל צערו ובושתו וכלימתו, (כלימה היא שהאדם נכלם ממעשיו המקולקלים, אבל בושא שייכת גם מפני הגדול במעלה, ולכן בני ישראל התביישו ממושה מגודל רוממותו, אבל מיהושע היו נכלמים, כי גם הם היו יכולים לזכות לזה), ולעתיד לבוא האדם כבר לא יוכל להוסיף ללמוד מה שלא למד בעולם הזה, וכשיבוא הקב"ה ללמד את ישראל תורה עם סודותיה העליונים, לא ילמד אלא מה שכבר למד האדם העולם הזה, (ולא די לזה בקריאה לבד, אלא צריך הבנה וידיעת ההלכות היוצאות מכל פרשה), וא"כ כמה מוטל על האדם ללמוד כל חלקי התורה. וטעם נוסף כמ"ש הסמ"ג, דחובת הלימוד והידיעה אינה תלויה אם הקיום שייך למעשה עכשיו, ועל זה נאמר "ושמרתם מצוותי ועשיתם אותם" שהשמירה בלב והעשיה הם ב' דברים נפרדים. (פרק ט').

הגאולה תלויה בקיום המצוות ובלמוד ענייני עבודת בית המקדש - הנה מלבד שעיקר שלימות האדם תלויה בקיום כל המצוות, גם הגאולה תלויה בזה שנקיים את כל המצוות, כולל את החוקים שאין אנו יודעים טעמם, והמצוות שא"א לקיימם ע"י שנתעסק בלימוד הלכותיהן ונשתוקק לקיימם, יחשב כאילו קיימנום למעשה, ובזכות זה תבוא הגאולה. ובפרט הלכות עבודת בית המקדש הדעת נותנת שזה גורם לקירוב הגאולה, כחתן הרואה שהכלה מלובשת ומקושטת ומצפה לו, שהוא ממחר לבוא, והקב"ה שמכנה עצמו בשם חתן לכנסת ישראל, אם נהיה אנחנו מוכנים ומקושטים בכל חוקי התורה וידיעת דיני העבודה, ודאי הקב"ה ימחר ביאתו. ובפרט שאמרו חז"ל שכיון שאנו מחכים לגאולה וגם הקב"ה שמכנה עצמו בשם חתן מעכבת, והקרבתו הם עשויות לרצות ולהסיר מידת הדין מעל העולם, וכן עסק לימודם בזמן שא"א להקריבם מועיל לבטל את הדין מעל ישראל, וכן הקרבנות ולימוד הלכותיהם מועיל למחילת עוונות, ממילא ע"י ביטול מידת הדין ומחילת העוונות ימחר ד' ישועתו לישראל וזוכה להקריב הקרבנות בפועל ממש. (פ"י).

מעלת וחובת החזקת תורה, ובפרט בענייני הקרבנות - אחר שנתבאר ששלימות הנפש וקירוב הגאולה וכו' תלוי בלימוד ענייני הקרבנות, ממילא מי שאינו בן תורה צריך להחזיק את מי שלומד ענייני הקרבנות, ועל ידי זה נחשב כאילו הוא בעצמו לומד אותם הלימודים ממש, והקריב את הקרבנות שאותו בן תורה למד, כי כל תיקוני הנפש שיש לתלמיד חכם יש גם למחזיקו, ובפרט בקרבנות שהכהנים הם המקריבים ולכל ישראל יש חלק מפני שזה מכספם, וגם מזון הכהנים היה מישראל, ממילא ודאי שע"י החזקת לימוד הקרבנות נחשב כמקריב בעצמו. ובאמת יש תלמידי חכמים שיצאו לעסוק בפרנסה, והאשם בזה הוא על הגבירים ובעלי הבתים שלא החזיקו אותם, וידוע שבזמננו צריך לתת את עיקר המעשר לעמלי תורה, כמו שמלפנים היה מצוה לתת לכהנים והלויים (וגם אז היה מצוה לדקדק אם הם בעלי תורה שיחזקו על ידי זה בתורת ד'), ואף שהיום כולם תורמים להחזקת ישיבות וכדו', מ"מ מי שביקר אותו הקב"ה בהון רב אינו יוצא ידי חובה בסכום קטן, אלא צריך לדאוג שהתלמידי חכמים לא יהיו צריכים להתבטל מלימודם כדי לעסוק בפרנסה, וכ"ש שצריך לדאוג שלומדי התורה לא יצטרכו לחיות בעוני ודוחק ולהטלטל ממקום למקום לחפש כדי מחיתם שיש בזה חילול ד', וכמה גדול עלבונה של תורה שלכל הבלי העולם לא חסר כסף, ואילו מצב התורה הוא בעוני ודוחק, והעשירים מבזבזים את כספם להבלי העולם, בזמן שהתלמיד חכם רעבים ללחם, ואלפים ורבבות נעים בעלי כשרון שהיו יכולים להיות גדולי תורה, הולכים לטמיון בגלל שאין מספיק ישיבות, והתביעה על זה היא על מי שהיה יכול לתקן, וכמה בושה וכלימה יהיה לו ליום הדין שלא ניצל את כספו להחזקת תורה אלא להבלים, וכמה יתבייש כשיראה שם אנשים כמותו שהחזיקו תורה כראוי, וכל הזמן מתוספים להם

זכויות ע"י שעשו שלא יפסק הדבר גם לאחר מותם, על כן יתן האדם אל ליבו בעולם הזה לעשות בחריצות ושמחה לתיקון נשמתו, ולזכות על ידי זה לשבת בגן עדן עם התלמיד חכם הגדולים, רק ישים לב שהיצר הרע לא יטעה אותו כי הרבה נסיונות יש לאדם על דרך הקודש, ויתגבר על הנסיונות, ויתברך הוא ויניח ברכה לדורותיו. (פרק י"א).

חובת לימוד הלכות עבודת המקדש, מכח הציפיה לישועה - הנה מוטל על האדם לצפות תמיד לישועת ד', ואחד מהדברים ששואלים את האדם בתחילת דינו הוא "ציפית לישועה", ואנו אומרים בתפילה כי לישועתך קיוינו, וכן על כן נקוה וכו', אבל צריך להתבונן איך לא נירא ולא נבוש לומר שקר לפניו יתברך, שהרי אם היינו מצפים לגאולה ודאי היינו לומדים את ההלכות שידרשו לנו למעשה בזמן הגאולה, לא מיבעיא לכהנים, אלא גם לישראל שייך אכילת קדשים וביאת מקדש וקרנן פסח, וההכנה הנצרכת לקבל פני ד' היא בידיעת התורה, ובפרט בהלכות הקדשים, וכבר מצינו בזמן בית שני שהקב"ה אמר לחגי הנביא לשאול את הכהנים דברים הנוגעים לכהונתם, וודאי בעת הגאולה ג"כ יהיה דבר כזה, וכמה נתיישש שלא נדע מה להשיב. ואין לסמוך על אליהו הנביא, כי אליהו לא ילמד כל אחד דברים שהיה יכול ללמוד בעצמו, אלא רק יפשוט את הספיקות שא"א לפושטם. וכיון שהגאולה תבוא בפתאומיות, לא יהיה לנו אז זמן להתחיל ללמוד הלכות אלו, כי נצרך לזה כמה שנים (וללימוד הלכות עבודה ללויים ג"כ היה נצרך ה' שנים), ומצינו שלרבנן אסור לכהן בארץ ישראל לשתות יין שזמא יבנה פתאום המקדש, וגם רבי לא מתיר אלא מפני שיהיה שהות להפיג יינו, אבל לזמן מרובה של לימוד הלכות העבודה לא יהיה פנאי, וא"כ חובת הכהנים לידע הלכות העבודה כדי להיות

מוכנים לעבודה, וגם שאר התלמידי חכמים צריכים ללמוד וללמד כדי לדעת להורות, ובפרט שכבר נתקיימו כמעט כל סימני הגאולה שאמרו חז"ל. ומי שאינו יכול ללמוד בעצמו ידאג לסייע לאחרים לעשות כך, (וראו שבכל מקום ידאגו העשירים שיהיו עשרה שיעסקו בזה מחצית מזמן לימודם במשך חמש שנים, ויפלטו בהלכות אלו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ואחר חמש שנים יבואו אחרים במקומם), ומלבד מצות החזקת התורה יהיה בזה הוראה שאנו מצפים לגאולה, ועל ידי זה ימהר ד' לגאלנו במהרה בימינו אמן. (פרק י"ב).

לפני הגאולה יהיו טובים ורעים, ושניהם יקרבו את הגאולה - הנה צ"ב מה שמצינו מצד אחד שהתורה מבטיחה שבזמן הגאולה נשוב אל ד' לשמוע בקולו וכו', ומאיך חז"ל מסרו לנו סימנים לגאולה שאינם לשבח כלל כגון חוצפא יסגי וכו'. והביאור הקרוב לפשט הוא שיהיה ב' סוגים, יהיו כאלו שיתחזקו בכל ליבם לעבוד את ד' הם ובניהם, ויעמדו כנגד המתפרצים, וטובה אחת בצער ממאה שלא בצער, ויעבדו את ד' לשם שמים, ומתוך הדחק, וזה נחשב ששבו לד' בכל לב ונפש. ומאיך יקום דור חדש שיעשו איש הישר בעיניו, ולא יקבלו תוכחה, ולא ימשיכו את מסורת אבותיהם המקובלת מדור דור על מעמד הר סיני וכו', ויזלזלו בחז"ל, וגם הם יגרמו לקירוב הגאולה, כי מלפנים שמצב הדת היה על עמדו נתרבו זכויות ישראל בכל דור, מהמצוות ומשכר ההמתנה לגאולה, וממילא לא מיהר ד' לגאלנו כדי להגדיל שכרנו, אבל כעת שהקבלה הולכת ונפסקת, ואין עוד כח בישראל להחזיק את הדת, ומועטים הם הנאמנים לד' יתברך, בודאי יבוא ד' לגאלנו במהרה. וממילא על כל אחד להתחזק בקיום התורה הוא ובניו, ולהכין עצמו לגאולה. (פי"ג).

תנא דבי אליהו

פרקים י"א - י"ג

פילגש בגבעה בימי כושן רשעתים היתה לפני שקמו השופטים, ונכתבה בסוף ספר שופטים, כדי שלא יאמרו אומות העולם שזמן קצר אחרי שנכנסו ישראל לארץ כבר קלקלו מעשיהם.

חטא בני עלי ושביתת הארון ע"י הפלישתים ועונשם והחזרת הארון - באותה שעה (המפרשים נחלקו מהי אותה שעה) ניטלה כהונה מבני אלעזר וניתנה לבני איתמר, וכשקלקלו בני עלי אמר הקב"ה שתחזור הכהונה לבני אלעזר, ובגלל קלקול בני עלי נהרגו מישראל במלחמה עם פלישתים ארבעת אלפים, ואמרו ישראל באותה שעה "למה נגפנו ד' היום לפני פלשתים" וגו', אמר הקב"ה כשהיו בני עלי מכעיסים אותי בעזרת ישראל ובעזרת נשים לא אמרתם להם כלום, ועכשיו כשיצאתם למלחמה אמרתם למה נגפנו ד', ואמרו ישראל נקחה אלינו משילה את ארון ברית ד', שלחו והביאוהו, "ויהי כבוא ארון ברית ד'

אל המחנה ויריעו כל ישראל תרועה גדולה", תרועה שאין בה ממש, על אותה שעה הוא אומר "נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה", אמרו פלשתים "אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים וגו' התחזקו והיו לאנשים" וגו', מיד יצאו ישראל למלחמה ונהרגו מהם שלשים אלף ונשבה ארון הברית והביאוהו לאשדוד לבית דגון אלהיהם, ודגון נפל לפני הארון וראשו ושתי כפות ידיו נכרתו, ויד ד' כבדה עליהם, והעבירוהו לגת, וד' עשה בגת מהומה גדולה מאד, והעבירוהו לעקרון, והם הוציאוהו לשדה, ואף שם היתה המכה רבה בהם, והחליטו לשלחו בחזרה, ואע"פ שהיו עובדים עבודה זרה היה בהם דרך ארץ שלא לשלחו ריקם, וכנגד מה שהקב"ה הביא עליהם עכברים שהיו ממיתים אנשים נשים וטף, ויצאו מתוך בתייהם לשדה ואכלו חיטים ושעורים ופול ועדשים וכל מיני קטניות, עשו לכבודו צלמי טחורים של זהב ועכברי זהב, ומילאוהו כסף זהב והרכיבוהו על העגלה, והפרות בדרך נשאו שירה בקולם, והלכו ישר לבית שמש ולא סרו ימין ושמאל, וסרני פלישתים הלכו אחריהם עד גבול

בית שמש, וכשהיו במרחק אלפים אמה מבית שמש אמרו: ניטול את הבגדים ונניחם במקום מוצנע ונראה מה ישראל עושים לאלקיהם שכך כיבדנוהו וכך עשינו, ואנשי בית שמש כיון שראו את הארון היה להם ליטול את בגדיהם ולהניחם על פניהם ולבוא וליפול לפני הארון כשעה אחת כשתים כשלוש עד שיתכסה הארון, ויתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה מסוף העולם ועד סופו, והם לא עשו כן, אלא כשראו את הארון שוחקין וזוקפין ועומדין ומרקדין ומדברין דברים יתירים, ולא ידעו מי הניח את הארון, מיד נטלו את הארון והניחוהו על אבן וביקעו את עצי העגלה ואת הפרות העלו עולה לד', ואח"כ הלכו סרני פלישתים, וכיון שלא היה להם דרך ארץ נפלו מישראל חמישים אלף וסנהדרי גדולה עמהם.

הנהגת הקב"ה מידה כנגד מידה לפי מעשי האדם - לא חיסר הקב"ה אפילו פרוטה אחת מישראל שלא כדין, בשכר דבורה ונבואתה וברק ונבואתו באה תשועה גדולה לישראל, ואחאב ואיזבל אבדו הם ובניהם מן העולם הזה ומן העולם הבא, ושבת זבולון ונפתלי שעשו רצון אביהם שבשמים ורצון

יעקב אביהם באה תשועה גדולה על ידם, ויעל אשת חבר הקיני שעשתה רצון בעלה באה תשועה גדולה על ידה, וכשחטאו יצאו בני אפרים למלחמה ונהרגו מהן ארבעים ושנים אלף, וכשנתקבצו למלחמה על בני בנימין נהרגו מהם שבעים אלף, וכשנלחמו עם פלישתים נהרגו מהם ארבעת אלפים, ואח"כ נהרגו מהן שלשים אלף ונשבה ארון הברית, ואנשי בית שמש לפי שלא היה בהן דרך ארץ נפלו מהם מישראל חמישים אלף וסנהדרין גדולה. מכאן אמרו במידה שמוודד בה אדם מוודין לו, "צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה". (פי"א).

לא יאכל אדם עם עמי הארץ על השלחן, ולא ירבה עמהם בסעודה בכל מקום, מפני שעמי הארץ ממעטים במעשרות ונחשדים על השביעית, וירבה אדם סעודתו עם תלמידי חכמים כדי שילמד מהן דברי תורה, ואל ירבה אדם סעודתו עם עמי הארץ, שלאחר שעה מספרין עליו לשון הרע, וילמד מאברהם שעשה לחם למלאכים ונהנו ממנו, ואצל גדעון ומנוח לא אכלו, מכאן אמרו יטול אדם רשות מרבו ואחר כך יעשה רצון תלמידי חכמים הבאין אליו. כל האומר לא אכלו מלאכי השרת אצל אברהם אבינו לא אמר כלום, אלא בצדקתו של אותו צדיק ובשכר טורח שטרח, פתח להם הקב"ה את פיהם ואכלו.

קבלת האורחים המלאכים ע"י אברהם אבינו, ומה זכו ישראל עי"ז - ברוך המקום ברוך הוא שמשלם לאוהביו וליראיו שכר בעוה"ז ובעוה"ב, שבשכר גמילות חסדים אדם אוכל פירות בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב, בשכר קיתון של מים שרחצו המלאכים רגליהם נתן הקב"ה באר לישראל ארבעים שנה במדבר, ובזמן שהיו ישראל עושין רצונו של מקום היתה משכמת והולכת ונובעת במקום שהיו ישראל שרויין, ובזמן שלא עשו רצונו של מקום היתה מאחרת כמה שעות, עד שהיו יוצאים נערים קטנים ותלמידי חכמים ואומרים "עלי באר" בזכות אברהם יצחק ויעקב, בזכות משה ואהרן ומרים, ואח"כ היתה הולכת ונובעת בין שבטו של יהודה לשבטו של יששכר, באותה שעה היתה שמחה גדולה לישראל מגדולם ועד קטנם. בשכר צלו של אילן שהושיב אברהם אבינו את מלאכי השרת הקיף הקב"ה לישראל שבעה ענני כבוד ארבעים שנה במדבר. ובשכר הפת שהאכילם אכלו מן ארבעים שנה במדבר, ומי שהיה רוצה במן לטעום בו טעם פת או בשר או דבש או חלב או חמאה היה טועם. ובשכר העגל שהאכילם אברהם אבינו, נתן הקב"ה לישראל שליו שתי פעמים, אחת קודם מתן תורה ואחת לאחר מתן תורה (והשליש גרם להם למגיפה). ובשכר שליוה את המלאכים ליוה הקב"ה את ישראל במדבר ארבעים שנה, ואלמלא הדבר כתוב א"א לאומרו, כביכול כאב לפני בנו, כרב שנטול פנס לפני עבדו, כאם לתינוק.

הטוב והרע שיכול לבוא ע"י מאכל - בוא וראה כמה עונשה של פת, שהורגת את גדולי ישראל

ומשרה שכינה על נביאי השקר, צא ולמד מנוב ושאל ואחילך בן אחיטוב, שנענשו על דוד עונש גדול, ואם היה יהונתן נותן לדוד ב' ככרות לחם לא היה מתגלגל דבר זה, ואותו נביא שבא אל ירבעם מלך ישראל אמר לו הקב"ה אל תהנה ממנו ואם תהנה תמות, בא אליו נביא שקר אחד ואמר לו גם אני נביא כמוך, ואע"פ שכיחש לו שרתה עליו רוח הקודש. מכאן אמרו כל האוכל לחם עם עמי הארץ ומרבה עמהם בסעודה אין דבריו נשמעים, ולסוף מחלוקת בא על ידו, והרי הוא כעובד עבודה זרה, ואם תלמיד חכם הוא הוא מזלזל בתורתו, ומחלל שם השם, ומאלמן את אשתו, ומייתם את בניו, ואינו ממלא את ימיו, וקושר שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות. (פרק י"ב).

זהירות משחוק שיחה ותפלות - ישמור אדם את עצמו שלא ירבה שחוק שיחה ותפלות, אין שחוק אלא גילוי עריות עבודה זרה ושפיכות דמים ועבירה קשה, ומשנה דינה של גיהנום, ואמרו שחוק וקלות ראש מרגלים את האדם לערוה. אמר להם הקב"ה לישראל ישבתי תתקע"ו דורות קודם שנברא העולם, ודרשתי וחקרתי וצרפתי ובחנתי את כל דברי התורה, ומיום שישבתי על כסא כבוד שלי, שלישי היום אני קורא ושונה, ושלישי היום אני דן את הדין, ושלישי היום אני עושה צדקה, דן אני ומכלכל ומפרנס את כל העולם כולו ואת כל מעשה ידי שבראתי בעולמי, ואין לפני שחוק אלא שעה אחת בלבד בשעה שאומות העולם מתגאים ואומרים בוא ונעשה עימו מלחמה, ובשעה שפושעי ישראל מבקשים לבלעות את הכשרים שבהם, יש לפניו שחוק, ואינו שחוק ממש, לפי שרחמיו מרובים על ישראל לעולם, ונתחרט הקב"ה על יצר הרע שבראו, ובאותה שעה נפתח פתח רחמים לפושעי ישראל לקבלם בתשובה, ולומר לפניו רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך כי יצר הרע מתגרה בנו, ברחמיך הרבים קבלינו בתשובה שלימה לפניך. וכל המרבה שחוק שיחה ותפלות הן מלוים אותו עד שעה שנכנס לבית עולמו, והקב"ה אומר לו בני לא למדת מאביך שבשמים שהוא יושב על כסא הכבוד שלו, שלישי היום וכו', ואין לפניו שחוק, אתה מבן י"ג שנה מה תורה ומעשים טובים עשית, והלא עסקת בשיחה בטילה ובדברים שאינם ראויים והגונים.

במה האדם עמל - הרוצה שיעמול בדרך ארץ נותנין עליו עמל דרך ארץ, ועליו נאמר "אדם לעמל יולד", והרוצה שיעמול בדברי תורה נותנים עליו עמל דברי תורה, ועליו נאמר "נפש עמל עמלה לו", והוא דומה לאיסקופה התחתונה שהכל דשים אותה, ולקורה שהכל עוברים עליה, ולאילן שהכל יושבים בצילו, ולנר שעושה מאור עינים לרבים.

הנהגות ראויות - יודע היה אהרן שבא דבר גדול לישראל על ידו, והיה קושר חבל של ברזל במתניו, ומחזיר על כל פתחי ישראל, וכל מי שאינו יודע לקרות קריאת שמע או להתפלל לימדו, ומי שאינו נכנס בגופה של תורה היה מלמדו. ולא

אהרן בלבד, אלא כל המלמד תורה רבים לישראל לשם שמים, ואינו נושא פנים לעשיר ולעני אלא מלמדם יחד, הקב"ה מרחם עליו ונותן בו רוח חכמה ובינה ודיעה והשכל, ונותן חלקו עם שלשה צדיקים אברהם יצחק ויעקב. מכאן אמרו, ינהג אדם עצמו בי"ב מידות, יהא נאה בביאתו, חסיד בישיבה, ערום ביראה, חכם בתורה, פיקח במעשים טובים, נאה ומתקבל על הבריות, ומודה על האמת, ודובר אמת בלבבו, ומודה ועוזב, ואוהב את הקב"ה אהבה גמורה בין כשהוא טוב לו ובין כשהוא רע לו, ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודם של ישראל כל ימיו, ומחמד ומתאוה ומצפה לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש ולישועה שתצמח בקרוב ולכינוס גליות, ואז זוכה לרוח הקודש בדבריו. ויהא אדם נאה בביאתו לבית המדרש ובישיבתו שם, כדי שיהא אוהב למעלה ונחמד למטה ולעיני הבריות כדי שימלא את ימיו. ירבה אדם דברי תורה, שאין לך שכר גדול יותר מהם. יהא אדם שואל ומשיב בישיבתו בבית המדרש כדי שתרבה חכמתו ביודו, וכדי שלא יבא לידי תנומה, לפי שאין לך מידה קשה בעולם אלא המתנמנם בבית הכנסת ובבית המדרש, ולא זו בלבד, אלא מתוך שהוא אוכל ושותה יבוא לידי תנומה, ואע"פ שהכל משחקין עליו ישאל את הדין ואת ההלכה. ואומרים לו לאדם, עד שאתה מבקש רחמים שיכנסו דברי תורה בתוך מעיך, תבקש רחמים על עבירות שעברת שימחלו לך עליהם, והזהר מעשות שלא כהוגן.

כל המרבה שחוק שיחה ותפלות מביא חרון אף לעולם, והפירות מתמעטין על ידו, ורעות רבות באות על ידו, וגזירות קשות מחדשות, ובחורי ישראל נהרגים, ויתומים ואלמנות צועקים ואינם נענים. אם היה בתוך בני משפחה, ובני משפחה שמחים בו, לסוף מגלה את המשפחה, וכן לענין בני השכונה או המבוי או החצר או העיר, מפי שלא הוכיחו אותו.

לעולם ישמור אדם בליבו שלא יבא לידי חטא, ואפילו חטא הקל, צא ולמד מאבותינו הראשונים, שלא ירדו למצרים אלא בשביל דבר קל שאמר אברהם "במה אדע", ובשכר יראה קימעא שירא ישמעאל את אביו, לא נתן הקב"ה רשות לכל אומה ומלכות שישלטו בבניו, ובשכר שתי דמעות שהוריד עשיו, נתנו לו את הר שעיר שאין גשמי ברכה פוסקים ממנו לעולם, ובשכר שנטל את כליו והלך לו מפני יעקב נתנו לו מאה מדינות, ובשכר ששמע יעקב אל יוסף שהוציא דיבת אחיו רעה נענש עליו כ"ב שנה, ובשביל מי מריבה נענשו משה ואהרן, אמרו חכמים אם אש אחזה בלחים מה יעשו יבשים, חזר הקב"ה לרצות את משה, אמר לו: לא אני הוא שאתם בני ואני אביכם, אתם אחי ואני אחיכם, אתם רעי ואני רעכם, אתם דודי ואני דודכם, כלום חסרתי לכם, איני מבקש מכם אלא כשם שבלשתי בעצמי ומצאתי י"א מדות, כך איני מבקש מכם אלא י"א מדות, ואלו הן הולך תמים ופועל צדק וגו', חזר

הקב"ה לרצות את משה, א"ל כלום משוא פנים לפני גוי ובין ישראל ובין איש ובין אשה ובין עבד ובין שפחה, עשה מצוה שכרה בצדה, מכאן אמרו, כל המרבה כבוד שמים, כבוד שמים מתרבה וכבוד עצמו מתרבה, וכל הממעט כבוד שמים ומרבה כבוד עצמו, כבוד שמים במקומו וכבודו מתמעט.

מעשה באדם אחד שהיה עומד הוא ובנו בבית הכנסת, וכל העם עונין אחר העובר לפני התיבה הללויה, ובנו עונה דברים של תיפלות, אמרו לו, ראה בנך שהוא עונה דברים של תיפלות, אמר להם, מה אעשה לו תינוק הוא, ישחק, שוב למחר עשה כאותו ענין ואמר להם כך, וכן כל שמונת ימי החג, לא יצאה אותה שנה ולא שניה ולא שלישית עד שמתו אותו האיש ואשתו ובנו ובן בנו, ויצאו לו חמש עשרה נפשות מתוך ביתו, ולא נשתייר לו אלא שני בנים בלבד, אחד חיגר וסומא, ואחד שוטה ורשע.

שוב מעשה באדם אחד שהיה מתחרט בעצמו שלא קרא ושלא שנה, פעם אחת היה עומד בבית הכנסת, כיון שהגיע העובר לפני התיבה אצל קדושת השם, הגביה את קולו וענה אחריו בקול קדושת השם, אמרו לו מה ראית שהגבת את קולך, אמר להם לא דיי שלא קרית ושללא שנית, אלא עכשיו שניתן לי רשות לא אגביה את קולי ותשוח נפשי עלי, לא יצאת אותה שנה ולא שניה ולא שלישית עד שעלה אותו האיש מבבל לארץ ישראל, עמדו ועשאוהו ממונה של קיסר, ומינוהו על כל בירניות שבארץ ישראל, ונתנו לו מקום, ובנה לו עיר וישב בה כל ימי חייו, והניחה לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות.

עונשו של הכהן שהאכיל תרומה לבהמתו- מעשה בכהן אחד שנפלה עליו אש ואכלה ממנו שלשים אילי צאן ושישים בגדים, וכ"ד כדים של יין וי' כדים של שמן ושאר ממון, בא וישב לפני

חכמים, אמר להם מה שאירע לו, לא אזו משם עד שבא אדם שאינו בקי בהלכה כלום, אמר לו המאכיל את בהמתו תרומה מהו, אמר לו מותר, אמר לו שמא אסור, אמר לו לאו, אמר לו אני כהן והאכלתי את בהמתי תרומה, וכששמעו חכמים בדבר ענו כולם כאחת ואמרו, ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים, שתרומה וקדשים שאין להם אוכלים הולכים לשריפה, ואתה עשית שלא כדיון, אמר להם והלא תנן כרשיני תרומה מאכילים אותם לבהמה ולחיה ולתרנגולים, אמרו לו לא אמרו אלא מפני שהן מאכל בהמה, ורק בשני רעבון בני אדם אוכלים אותם לפיכך גזר עליהן דוד בשני רעבון. מכאן אמרו, כל המאכיל את בהמתו תרומה, בין תרומת הארץ ובין תרומת חוצה לארץ, עליו הכתוב אומר "בוזה דרכו יומת". אל ילמד אדם תורה ברבים, אלא אם כן קרא תורה נביאים וכתובים, ושנה משנה ומדרש, שנאמר "מי ימלל גבורות ד' " וגו'.

כתיב "ביום טובה היה בטוב, וביום רעה ראה" וכו', אמר הקב"ה לאדם, בני מיום שנתתיך על פני האדמה עשה מעשים טובים ותלמוד תורה, והצל עצמך מן הגזל ומן העבירה ומן דבר מכווער, וביום רעה ראה מה שעשית שגרם ליסורים שיבואו, שאין ייסורין באים על אדם אלא לטובתו, להוציא מידי כל מה שעשה, וראה בפורענותן של רשעים שהן מזלזלים ויורדים לגיהנם.

אב ובנו, או אח ואחיו, או שני תלמידי חכמים שבעיר, או שני שותפים בדבר אחד, אחד מהם קשה מחבירו, הקשה נענש מפני חבירו, שנאמר "כי פדה ד' את עקב וגאלו מיד חזק ממנו". דבר אחר, מי שיש לו שתי נשים, לאחת מקיים שארה כסותה ועונתה, ולאחת אינו מקיים, עונש גדול יש שם. וכל שאינו מודה בדברים הללו ואינו רוצה בתוכחות, עליו הכתוב אומר, "מסיר אזנו משמוע תורה" וגו'. ושנו חכמים במשנה, המחלל שם

שמים בסתר נפרעים הימנו בגלוי, אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם.

כיוצא בדבר אתה אומר "הנה מה טוב ומה נעים" וגו', כשדיבר הקב"ה למשה אב החכמים אב הנביאים, לא דיבר עימו בלשון ציווי אלא בלשון שמחה, והלא דברים קל וחומר, ומה משה חכם חכמים גדול גדולים ואבי הנביאים לא מדבר עימו אלא בלשון שמחה, אהרן אחיו שנתכוון ועשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, ובין ישראל לישראל, ובין ישראל לחכם, ובין חכם לחבירו, ובין אדם לחבירו, ובין איש לאשתו, עליו הוא אומר "הנה מה טוב ומה נעים". דבר אחר טוב בילדותו, והזקין והכפיל את מעשיו לטובה, עליו הוא אומר "הנה מה טוב ומה נעים". דבר אחר קרא אדם תורה נביאים וכתובים בילדותו, והזקין ושנה משנה מדרש הלכות ותלמוד ואגדות, ושונה עם חבירו, עליהם הוא אומר הנה מה טוב ומה נעים. דבר אחר "הנה מה טוב" שני אחים בבית אחד וקוראים ושונים ואוכלים ושותים זה עם זה, ושומחים זה בזה, עליהם הוא אומר "הנה מה טוב" וגו'. דבר אחר עתיד הקדוש ברוך הוא לישב בבית המדרש הגדול שלו וצדיקי עולם יושבים לפניו, ואומר להן, בניי, אני הוא שנמסרתם למיתה עלי ונהרגתם עלי, אתם כמותי ואני כמותכם, מה אני חי לעולם חי וקיים לעולמי עולמים, אף אתם תהיו חיים וקיימים לעולם ולעולמי עולמים, שנאמר "מלך ביפיו תחזינה עיניך". מאי "תראינה ארץ מרחקים" אלו הלכות שהיו בדעתו של הקב"ה תתקעו דורות קודם שנברא העולם, ובא ואמר להן לישראל, "ועיניכם תראינה" זו מדת הדין, ואתם תאמרו יגדל ד' "אלו הודיות הייסורין, אמר להם הקב"ה לישראל, בניי קראו את המקרא ושנו את המשנה והרבו אותו, עד שאני בא בעצמי ואומר לכם על הטהור טהור, ועל הטמא טמא, על הטמא במקומו ועל הטהור במקומו.

חדש

גיתן להשיג את הסט תמצית הש"ס (ללא תוס', ורש"י חלקי) על כל הש"ס במחיר 120 ₪.

בנוסף יצאו לאור מחדש כל חוברות תמצית משנה ברורה, 6 חלקים ב6 חוברות. עלות הוברת 10 ₪ סט 50 ₪.

כמו כן גיתן להשיג את סיכומי תמצית ההלכה (עם טור ובי"ש וכו') על הלכות שבת, מועדים ונדה.

לפרטים 052-7692282

קבלת תועלת מהגליון?
באפשרותך לזכות לזמנים נוספים,
גיתן לתרום ביצורים פלוס' קופת 'תמצית'

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי ומשנה ברורה הפץ חיים ואהבת הסד

גיתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בגדרים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, זיכוי 400 ₪ ברשת 'יפה נוף', 101 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה נוף'.

חדש- מבחנים על העמוד היומי

סיכומי 'תמצית'

גיתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- בנקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

- בפקס 0799-414144

בנוסף גיתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס. הסיכומים מיועדים לחזרה בלבד ואין לסמוך להלכה.